

Альона ТАРАНЕНКО,
orcid.org/0000-0002-5357-4759
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпро, Україна) Taranenko_AV@i.ua

ПОЕТИКА ДЕЯКИХ ВІРШІВ МАРІЧКИ ДЗВІНКИ

У пропонованій науковій студії висвітлено питання поетики деяких віршів сучасної львівської письменниці і громадської діячки Марічки Дзвінки (у буденному житті – Марії Сірої), чий скромний доробок – книги «Співоча квітка», «Думки та квіти» й деякі поезії в низці періодичних видань – ще чекає свого уважного й сумлінного дослідника.

Рандомно обираючи твори авторки, зокрема «Я купаюся в тиші казковій...», «Не цурайся свого родоводу», «Мамине благословення», надрукованих свого часу в щомісячному науково-методичному журналі «Дивослово» в рубриці «Поетична сторінка», мали на меті зацікавити й загітувати до вивчення таїн поетичної душі Марічки Дзвінки, виокреслити оригінальність її почерку в багатограних зразках пейзажної, громадянської та інтимної лірики.

Лірика Марічки Дзвінки – органічна складова сучасного літературного процесу України, цікава площина для вивчення мистецьких кроків поетки.

Наголошено, що вірш «Я купаюся в тиші казковій...» – це зразок пейзажної лірики, в епіцентрі якого – зв'язок ліричного героя з природою, яка гранично тонко відтворює внутрішній стан ліричного «Я». Текст «Не цурайся свого родоводу» – громадянської, де авторка закликає не цуратися свого роду, свого коріння, бо то сила й жива пам'ять, яку потрібно берегти, передавати у спадок; «Мамине благословення» – інтимної лірики, у якій художньо осмислено справжню любов матері до своєї дитини, її безмежність в усіх виявах.

Акцентовано, що у віршах «Я купаюся в тиші казковій...», «Не цурайся свого родоводу», «Мамине благословення» Марічки Дзвінки використано різноманітні традиційні мовні засоби, які сприяють емоційному наснаженню твору: епітети, метафори, порівняння, гіперболи тощо. Щодо стилістичних фігур, письменниця вдається до повторів, тавтології, анафори, інверсії. Крім того, вона послуговується й алітерацією, асонансами, виразними лексичними засобами, зокрема, синонімією. Римкування творів «Не цурайся свого родоводу», «Мамине благословення» суміжне (aabb), у поезії «Я купаюся в тиші казковій...» воно змінюється: у першій строфі суміжне, у третій – перехресне.

Стиль аналізованих поезій Марічки Дзвінки досить зрозумілий, зміст надихає на роздуми про стале, вічне, загальноприйняте нормами моралі й етики. Її твори пройняті ліризмом, художнє обрамлення не перевантажує структуру віршів, а лексичні особливості створюють певну синтаксичну забарвленість.

Ключові слова: поезія, мотив, ліричний герой, віршований розмір, римкування, рима, тропи, символ, стилістичні фігури, Марічка Дзвінка.

Alona TARANENKO,
orcid.org/0000-0002-5357-4759
Candidate of Science (Philology),
Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature
Oles Honchar Dnipro National University
(Dnipro, Ukraine) Taranenko_AV@i.ua

THE POETICS OF SOME MARICHKA DZVINKA'S POEMS

The study under consideration highlights the issue of poetics of some poems written by the contemporary Lviv writer and social activist Marichka Dzvinka (in everyday life she is Mariia Sira), whose modest achievements the books "Singing Flower", "Thoughts and Flowers" and some poems in a number of periodicals are still waiting for its attentive and conscientious researcher.

Randomly choosing the works of the author, in particular "I bathe in fairy-tale silence...", "Don't shy away from your pedigree", "Mother's blessing", published at the time in the monthly scientific and methodical magazine "Dyvoslovo" in the "Poetic page" section, we aimed to activate interest to study the secrets of Marichka Dzvinka's poetic soul, outline the originality of her handwriting in multifaceted samples of landscape, civic and intimate lyrics.

Marichka Dzvinka's lyrics is an organic component of the modern literary process of Ukraine, an interesting place for studying the poet's artistic steps.

It is emphasized that the poem "I bathe in fairy-tale silence..." is a sample of landscape lyrics, in the epicenter of which is the connection of the lyrical hero with nature, which reproduces the inner state of the lyrical "I" extremely subtly. The text "Don't shy away from your lineage" is a civic one, where the author urges you not to shy away from your family, your roots, because it is a strength and a living memory that needs to be preserved and handed down as a legacy; "Mother's blessing" is an intimate lyric in which the true love of a mother for her child, its limitlessness in all forms, is artistically understood.

It is emphasized that in the poems "I bathe in fairy-tale silence...", "Don't shy away from your pedigree", "Mother's blessing" by Marichka Dzvinka, various traditional language devices are used, which contribute to the emotional intensity of the work: epithets, metaphors, similes, hyperboles, etc. Regarding stylistic figures, the writer resorts to repetition, tautology, anaphora, inversion. In addition, she also uses alliteration, assonance, expressive lexical means, in particular, synonymy. The rhyming of the works "Do not shy away from your genealogy", "Mother's blessing" is contiguous (aabb), in the poem "I bathe in fairy-tale silence..." it changes: in the first stanza it is contiguous, in the third it is crossed.

The style of Marichka Dzvinka's analyzed poems is quite clear, the content inspires thoughts about the constant, eternal, universally accepted norms of morality and ethics. Her works are imbued with lyricism, artistic framing does not overload the structure of the poems, and lexical features create a certain syntactic coloration.

Key words: poetry, motif, lyrical hero, poetic measure, rhyming, rhyme, tropes, symbol, stylistic figures, Marichka Dzvinka.

Постановка проблеми. Марічка Дзвінка (справжнє ім'я – Марія Сіра) – членкиня Української асоціації письменників, за фахом економістка, за покликом душі – сучасна львівська поетка, яка бере активну участь у творчому житті міста. На слова її ліричних творів пишуть музику (зокрема, «Просто неба стою», музику до якої створила й виконує Наталія Кривець), її вірші ширяться не перший рік мережею «Інтернет», сторінками періодичних видань (наприклад, часопису «Дивослово», інформаційного вісника «Відродження» та ін.), увійшли до колективної збірки «Поетична топоніміка». Марічка Дзвінка є авторкою книг «Співоча квітка» (2016), «Думки та квіти» (2022). Вона учасниця різноманітних літературних форумів, свідомо громадська діячка і справжня патріотка України, чий скромний, але значущий творчий доробок ще досі фахово не осмислено.

Аналіз досліджень. Серед поодиноких в основному загальних розвідок-оцінок про Марічку Дзвінку загалом і про її кількісно невеликий доробок, варто згадати скупі інформації у збірці поезій та прози про села і міста України «Поетична топоніміка» (2015), співавторкою якої вона була. Там оприлюднено перші неспівні поетичні кроки Марічки Дзвінки, зазначено певну інформацію про дитинство, родину, навчання й формування «Я» сучасної поетки, яке виразно оприявилось «у полудень віку» (А. Малишко).

Редакторський колектив журналу «Дивослово» (2018. № 3) в рубриці «Поетична сторінка», оприлюднивши низку творів Марічки Дзвінки зі збірки «Співоча квітка», також фіксує скромну інформацію про авторку, зазначаючи лише її здобутки – «переможець II та III літературних конкурсів ім. Леся Мартовича, нагороджена дипломом Всеукраїнського поетичного конкурсу-фестивалю християнських письмен-

ників. Член Української асоціації письменників та міжнародного літературно-мистецького товариства «Світанкові обрії»» (Дзвінка, 2018: 64).

Інформаційний вісник «Відродження» (випуск від 24 березня 2018 року) подає коротку автобіографію Марічки Дзвінки, пізніше (випуск від 18 травня 2020 року) – друкує низку її поезій.

Жодної праці, яка б розкривала грані поетичного (і не лише) бачення Марічки Дзвінки, її світосприйняття та світорозуміння на сьогодні немає. Спробуємо нашою студією актуалізувати звернення фахівців до доробку сучасної поетки, який, безумовно, органічно вписується в контекст доби й заслуговує на поцінування.

Мета статті – проаналізувати окремі поезії Марічки Дзвінки, опубліковані свого часу в журналі «Дивослово» (зокрема, свідомо зосередимо увагу на різновекторних текстах «Я купаюся в тиші казковій...», «Не цурайся свого родоводу», «Мамине благословення»).

Виклад основного матеріалу. Обираючи три різні поезії з доробку сучасної поетки, спробуємо виокреслити оригінальність її почерку і в пейзажній, і в громадянській, і в інтимній ліриці, почергово звертаючись до їхніх текстів.

За жанром поезія Марічки Дзвінки «Я купаюся в тиші казковій...» належить до пейзажної лірики. Провідним мотивом є зв'язок ліричного героя з природою, яка тонко передає внутрішній стан ліричного «Я».

Щодо композиції твору, то вихідним моментом, поштовхом до появи почуття є опис насолоди ліричного героя тишею:

Я купаюся в тиші казковій,

Сніжно-білий печалі зимовій... (Дзвінка, 2016: 27).

Про позитивну оцінку тиші свідчить епітет «казкова». Розвитком почуття є відтворення фантазії, мрії ліричного героя:

...Чи зима мені тільки наснилась,
І лечу я на білих вітрилах?...» (Дзвінка, 2016: 27).
Тиша надихає на творчість. Кульмінаційним моментом є опис прощання з весною:

Так прощалися весни зі мною,
Огортали турботливо цвітом,
І зникали, блиснувши красою,
Як сніжинки, віднесені вітром... (Дзвінка, 2016: 27).

У вірші наявні різноманітні традиційні мовні засоби, які сприяють емоційному наснаженню твору: епітети («тиша казкова» (Дзвінка, 2016: 27), «сніжно-білі печалі» (Дзвінка, 2016: 27), «сліпучі сніжинки» (Дзвінка, 2016: 27), «вишневі рясні заметілі» (Дзвінка, 2016: 27), «марево біле» (Дзвінка, 2016: 27)), метафори («купаюся в тиші» (Дзвінка, 2016: 27), «лечу я на білих вітрилах» (Дзвінка, 2016: 27), «сліпучі сніжинки <...> обіймають мене» (Дзвінка, 2016: 27)), порівняння («сніжинки, мов вишневі рясні заметілі» (Дзвінка, 2016: 27), «весни <...> зникали, <...> як сніжинки» (Дзвінка, 2016: 27)) тощо. Римуння в поезії змінюється: у першій строфі суміжне, у третій – перехресне.

На відміну від аналізованого вище, вірш Марічки Дзвінки «Не цурайся свого родоводу» – зразок громадянської лірики, входить до збірки «Співоча квітка», яку авторка презентувала на зустрічі з Оленою Франко (правнучкою великого класика – Івана Франка).

Композиція тексту «Не цурайся свого родоводу» класична: має і вихідний момент, і розвиток почуття, і кульмінацію, й авторський висновок. Провідний мотив твору – поетка закликає не цуратися свого роду, свого коріння, бо то сила, то жива пам'ять, яку потрібно берегти і передавати у спадок наступним поколінням. Звідси ніби випрозорює загальновідома аксіома – Людиною стає лише той, хто носить у серці цю пам'ять, хто знає історію свого роду й народу, хто шанує її, вивчає. Авторка закликає шанувати мову, культуру, поважати віру предків. Символічним є образ лелек, який уособлює повернення до пракоренів, до краю, у якому зростали, до рідних, які завжди чекають на зустріч. Лелеки, як відомо, це символ «любіві до батька-матері, які благословили тебе на світ, а тому це – і символ сімейного благополуччя, любові до рідної землі, Батьківщини» (Багнюк, 2010: 447). Крім того, варто сказати про образ коріння, що також має прозорий підтекст – символ пам'яті, її збереження, знак минулого, без якого немає майбутнього; мову – святиню кожного народу, символ єдності, ознака державності, повнокровної нації; дорогу як символ життя.

Серед мовних засобів вірша «Не цурайся свого родоводу» поетка послуговується епітетами («мова рідна» (Дзвінка, 2017: 15), «злий яничар» (Дзвінка, 2017: 15), «земля українська преславна» (Дзвінка, 2017: 15), «дороги <...> далекі» (Дзвінка, 2017: 15)), метафорами («дороги лежать нам далекі» (Дзвінка, 2017: 15), «буде віра і предків культура // Оберегом народу і муром...» (Дзвінка, 2017: 15)), гіперболами («Без коріння деревам не жити, // Без коріння зів'януть всі квіти. // Хто коріння свого не шанує, // Той по світу без сили мандрує...» (Дзвінка, 2017: 15)).

У поезії Марічки Дзвінки «Не цурайся свого родоводу» наявні й такі стилістичні фігури, як повтори («без коріння» (Дзвінка, 2017: 15)), тавтологія («А коріння сягає глибоко – // Глибиною у тисячі років» (Дзвінка, 2017: 15)). Крім того, послуговується авторка й алітерацією («Вирушають у вирій лелеки, // І дороги лежать нам далекі...» (Дзвінка, 2017: 15)), лексичними засобами, зокрема, синонімією («родовід» (Дзвінка, 2017: 15), «рід» (Дзвінка, 2017: 15), «коріння» (Дзвінка, 2017: 15); «пращури» (Дзвінка, 2017: 15), «предки» (Дзвінка, 2017: 15); «любить» (Дзвінка, 2017: 15), «кохає» (Дзвінка, 2017: 15); «появився» (Дзвінка, 2017: 15), «народився» (Дзвінка, 2017: 15)).

Римуння твору Марічки Дзвінки «Не цурайся свого родоводу» суміжне (aabb), рима жіноча, вид строфи – катрен, віршований розмір – тристопний анапест.

Третій вірш Марічки Дзвінки, який ми обрали для осмислення у пропонованій студії, – «Мамине благословення», присвячений синові Олегу – Олександрю, про що вказано на початку твору. Цей текст, як і попередній, уміщений у збірці вибраних поезій «Співоча квітка», які побачили світ у різний період життя і пройняті різним настроєм – від мажору до мінору. Лейтмотивом згаданої книги є любов у всіх сферах життя, любов до Творця, світу ближніх, Батьківщини, природи тощо.

Твір «Мамине благословення» Марічки Дзвінки – це зразок інтимної (родинної) лірики. Провідний мотив – зображення справжньої любові матері до своєї дитини, її безмежність в усіх її виявах.

Композиційно текст «Мамине благословення» складається з таких частин: вихідний момент – розповідь про працю матері – вишивання сорочки для сина; розвиток почуття – опис процесу вишивання, висвітлення образу матері, пов'язаної з фольклорними віруваннями (побажання щасливої долі дитині), використання мотиву замовлянь; кульмінація як така відсутня; резюме – материнська любов найпрекрасніший подарунок долі.

Щодо ключових образів вірша «Мамине благословення» Марічки Дзвінки: ліричний герой у поезії виражений образом матері-берегині, яка піклується про своє дитя, переймається її долею, бажає щастя. Серед образів-символів – образи сорочки («символ чистоти душі і тіла, кохання і вірності. <...> символ щастя. <...> символ покоління» (Багнюк, 2010: 376)), вишиванки («національна святиня, бо символізує собою і несе в собі духовне багатство, високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь – зв'язок, що не переривається віками. <...> Вона – символ здоров'я і краси, щасливої долі і рідинної пам'яті, любові і вірності. <...> це й оберіг людини від лихого ока та злих духів» (Багнюк, 2010: 376)), Отця Небесного («Один і Єдиний. Це – Абсолютна Істина, яка приймається без усяких умов та застережень...» (Багнюк, 2010: 157)) та Матінки Пречистої («...земна мати Сина Божого...» (Багнюк, 2010: 307)). В тексті вірша оприялюється виразно фольклорна стилізація.

Щодо символіки, то поетка апелює до білого кольору – символу початку, зародження життя маленької людини, знаку «невинності, чистоти й радості. <...> Білий колір багатий своєю чистотою, бо несе в собі всю гамму веселкових кольорів, на які розпадається, коли зустрічається з чистими краплями небесної води. Тож у його небесносвітлій чистоті – гармонія всіх кольорів, як у Богові – гармонія цілого світу» (Багнюк, 2010: 423). Крім того, вжито у творі жовтий – колір радості (за визначенням авторки – «Жовтим і гарячим радість дарувала» (Дзвінка, 2017: 15)), «символ тепла, радощів і поваги. Це – колір золота і стиглого колоса, через які він уособлює Сонячне світло. Він – колір Божественної величі та слави» (Багнюк, 2010: 424). Блакитний номінант як «символ Божественних Небес, куди возносяться праведники Христової віри» (Багнюк, 2010: 425) в аналізованому вірші Марічки Дзвінки символізує спокій – «А блакитним спокій ниточкою слала...» (Дзвінка, 2017: 15). Останні два – жовтий і блакитний – кольори українського прапора. Не даремно Марічка Дзвінка обрала саме такі барви, оскільки жовтий – це символ праці (збирання пшениці, врожаю), блакитний – уособлює відчуття свободи, волі, душевної рівноваги, спокою.

Лексика твору «Мамине благословення» Марічки Дзвінки стилістично-забарвлена, наявні суфікси суб'єктивної оцінки, зокрема зменшено-пестливі -ечк-, -очк- («стежечки-рядочки» (Дзвінка, 2017: 15)). З погляду походження лексика твору питома українська з використанням дієслів-

них форм старослов'янського походження – благо-словляти, дарувати, обертати – для стилістичного навантаження. Авторка використовує літературну форму словозмін, а також залучає діалектизми, характерні для південно-західної групи говорів, зокрема «най» (Дзвінка, 2017: 15), «поміч» (Дзвінка, 2017: 15), «ангел» (Дзвінка, 2017: 15).

Щодо тропів, то поетка вдається до традиційних епітетів («ласкаві ангели» (Дзвінка, 2017: 15), «добра година» (Дзвінка, 2017: 15), «блакитний спокій» (Дзвінка, 2017: 15)), метафор («вишивала серцем» (Дзвінка, 2017: 15), «закликала долю» (Дзвінка, 2017: 15), «дарую долю» (Дзвінка, 2017: 15), «кольори щастя» (Дзвінка, 2017: 15), «спокій ниточкою слала» (Дзвінка, 2017: 15)).

Серед стилістичних фігур поезії «Мамине благословення» Марічки Дзвінки наявна анафора:

Вишивала мати синові сорочку,
Вишивала серцем стежечки-рядочки.
Закликала долю і благословляла,

Ангелів ласкавих помочі благала... (Дзвінка, 2017: 15).

Також авторка послуговується інверсією – «Вишивала мати синові сорочку...» (Дзвінка, 2017: 15). Говорячи про фоніку вірша сучасної поетки, неважко помітити доречне використання асонансів:

Закликала долю і благословляла,

Ангелів ласкавих помочі благала... (Дзвінка, 2017: 15),

де повтор голосних а, о сигналізують про радість, крик, силу духу й наміру; або в інших рядках:

Вишиваю, сину, білу сорочину,

І дарую долю у добру годину (Дзвінка, 2017: 15),
тут повтор голосних о, у оприявлює реальний стан матері, чергування радості з тривогою за майбутнє маленького сина: яким воно буде, чи буде її хлопчик чесним, справедливим, добрим, щирим.

Римування твору Марічки Дзвінки «Мамине благословення» також суміжне (aabb), рима жіноча (наголос падає на передостанній склад від кінця, надає м'якого звучання, вірш набуває співучасті), вид строфи – катрен, віршований розмір – чотиристопний хорей з пірихієм.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що обрані для аналізу вірші Марічки Дзвінки «Я купаюся в тиші казковій...», «Не цурайся свого родоводу», «Мамине благословення» надихають на роздуми про вічне. Якщо в першому («Я купаюся в тиші казковій...») авторка наголошує, що в житті кожної людини настає період, коли необхідно прощатися з весною, тобто з періодом юності, молодості. Весну тут можна трак-

тувати і як період творчого піднесення, або ж як образ рідної, близької людини, яка піклується про тебе до останнього, але якій час відійти в інший світ. То в другій поезії – «Не цурайся свого родоводу», – розпізнається заклик шанувати коріння, знати історію свого роду, нести і берегти пам'ять про нього, предків загалом, їхні звичаї; бути патріотом, любити рідний край, знаходити шляхи повертати до пракоренів. Третя поезія – «Мамине

благословення», – вдало поєднала і фольклорний початок, і виокреслила нагальні проблеми сьогодення, прихований заклик цінувати батьків. Твори Марічки Дзвінки наскрізно пройняті ліризмом. Художні засоби всіх поезій, про які йшлося вище, не перевантажують структуру віршів, лексичні особливості створюють певну синтаксичну забарвленість, провідні мотиви – зрозумілі для будь-якого реципієнта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багнюк А. Символи українства. Художньо-інформаційний довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 512 с.
2. Дзвінка М. Мамине благословення. *Дивослово*. 2017. № 2. С. 15.
3. Дзвінка М. Не цурайся свого родоводу. *Дивослово*. 2017. № 2. С. 15.
4. Дзвінка М. Співоча квітка. *Дивослово*. 2018. №3. С. 64.
5. Дзвінка М. Я купаюся в тиші казковій... *Дивослово*. 2016. № 12. С. 27.

REFERENCES

1. Bahniuk A. Symvoly ukrainstva [Ukrainian symbols]. Khudozhno-informatsiinyi dovidnyk. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2010. 512 p. [in Ukrainian].
2. Dzvinka M. Mamyne blahoslovennia [Mother's blessing]. *Dyvoslovo*. 2017. № 2. P. 15. [in Ukrainian].
3. Dzvinka M. Ne tsuraisia svoho rodovodu [Don't shy away from your pedigree]. *Dyvoslovo*. 2017. № 2. P. 15. [in Ukrainian].
4. Dzvinka M. Spivocha kvitka [Singing flower]. *Dyvoslovo*. 2018. № 3. P. 64. [in Ukrainian].
5. Dzvinka M. Ya kupaiusia v tyshi kazkovii... [I bathe in fabulous silence...]. *Dyvoslovo*. 2016. № 12. P. 27. [in Ukrainian].